

Eminence grise van de Amerikaanse dans

Merce Cunningham: de veelvuldige, onbepaalde en veranderlijke beweging

Wat heeft Merce
Cunninghams
dansstijl gemeen
met John Cage,
Zen en Marcel
Duchamp?
Goedele De
Keersmaecker
schetst de
loopbaan van één
van de
belangrijkste
dansvernieuwers.

Van 6 tot 22 oktober heeft in Leuven een eerste internationaal dansfestival plaats onder de titel 'Klapstuk 83'. De organisatoren, 't Stuc en het Festival van Vlaanderen, willen hiermee een leemte opvullen en het Vlaamse publiek een eerste systematische confrontatie bieden met de belangrijkste tendensen in de hedendaagse dans. Een 'pedagogisch' uitgangspunt dus en dit verklaart meteen ook waarom het festival afsluit met drie voorstellingen door de Merce Cunningham Dance Company. Het is

inderdaad tekenend voor de danssituatie in dit land dat Merce Cunningham, zowat de 'éminence grise' van de Amerikaanse dans, voor het overgrote deel van het Vlaamse publiek nog steeds een onbekende blijft. Het lijkt dan ook niet overbodig de principes en ideeën die aan de basis liggen van Cunninghams werk nader te belichten, te meer daar zij een belangrijke invloed hebben uitgeoefend op heel de post-modern dance beweging.

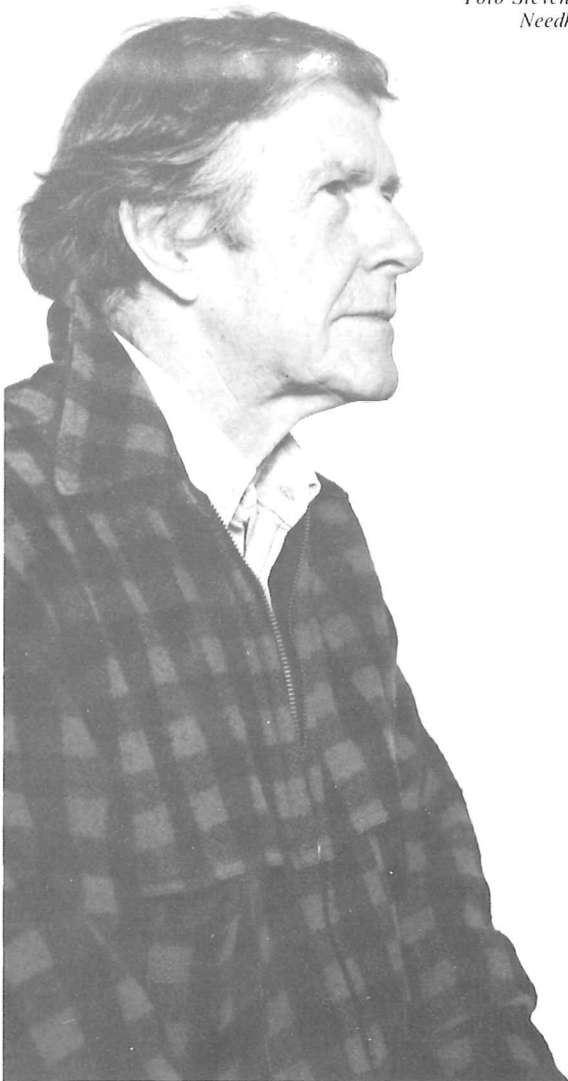
Cage, Duchamp, Zen...

Cunningham begon zijn danscarrière in 1939 als solist in het gezelschap van Martha Graham, de belangrijkste vertegenwoordigster van de modern dance. Enkele jaren later presenteerde hij zijn eerste eigen choreografieën en hierbij viel dadelijk op hoe zeer zijn werk verschilde van dat van Graham en van heel de modern dance traditie. Dat Cunningham een eigen weg is gegaan en zich heeft losgemaakt uit het vrij gesloten milieu van de modern dance, is voor een groot deel te danken aan zijn contacten met een aantal Amerikaanse en Europese plastische kunstenaars die tijdens de oorlogsjaren in New York verbleven. Van uitzonderlijk belang was echter zijn vriendschap met de componist John Cage met wie hij steeds is blijven samenwerken. De artistieke evolutie van beiden verliep parallel en in grote lijnen kan gesteld worden dat Cunningham inzake dans en beweging volgens dezelfde principes werkte als Cage op muzikaal vlak. Hierbij is het trouwens niet altijd duidelijk wie van beiden invloed uitoefende op wie, hoewel Cage wel het meeste aandacht besteedde aan de theoretische formulering van hun uitgangspunten en ook via lezingen veel heeft bijgedragen tot de verspreiding ervan. In dit opzicht was ook de 'untitled event' die op initiatief van Cage en met medewerking van Cunningham, David Tudor, Robert Rauschenberg en anderen tijdens de zomer van 1952 in het Black Mountain College werd georganiseerd, zeer belangrijk.

Twee belangrijke invloeden kun-

nen in verband met de artistieke principes van Cage en Cunningham worden aangeduid. Er was vooreerst de Zen-filosofie waarmee beiden reeds in contact kwamen tijdens hun studietijd aan de Cornish School te Seattle en die Cage tijdens een persoonlijke crisis in 1945 nader ging bestuderen. Het antidogmatisme van de Zen-doctrine die benadrukt dat elk wezen, elk voorwerp, elk individu zijn eigen intrinsieke waarden heeft, leidde bij Cage en Cunningham tot de idee dat elk materiaal, elke klank op zichzelf interessant is. Er dient geen onderscheid meer gemaakt te worden tussen muzikale en dagelijkse geluiden, tussen doorsnee beweging en dans, tussen mooi en lelijk, goed en slecht, tussen de kunst en de dagelijkse realiteit. De Zen-filosofie leidde ook tot het radicaal afwijzen van de idee dat de kunstenaar door middel van zijn artistiek produkt (plastisch, muzikaal of choreografisch) bij de toeschouwer enige emotie zou opwekken of een bepaalde interpretatie zou opdringen. "I want to change my way of seeing," zei Cage ooit, "not my way of feeling. I was perfectly happy about my feelings." De kunst wordt niet-intentioneel, "a purposeless play".

Een parallele invloed ging uit van de figuur van Marcel Duchamp die Cage in 1941 in New York ontmoette. Hoewel Duchamp zelf nooit enige interesse toonde voor de Zen-filosofie, valt toch op hoezeer de artistieke ideeën die hij vanaf 1912 ontwikkelde en hun belangrijkste uitdrukking vonden in zijn *Grand Verre*, gelijkenis vertonen met de Zen-doctrine. Ook Duchamp verwierp de idee dat er een hiërarchie binnen de artistieke materialen bestaat, dat er een onderscheid kan gemaakt worden tussen kunst en niet-kunst, tussen esthetische categorieën als 'mooi' en 'lelijk'. "L'art mauvais est encore de l'art de même qu'une émotion mauvaise est encore une émotion." Duchamp verwierp de expressionistische benadering waarin de subjectieve expressie van de kunstenaar centraal stond. Hij wilde een neutrale kunst, "une beauté de l'indifférence" die in geen enkel opzicht het persoonlijk standpunt van de kunstenaar weer-

John Cage
Foto Steven M.
Needham